

Temps d'escola · 18

PRIMAVERA 2025

Eina didàctica per a l'aula aragonesa de parla catalana

Amb la col·laboració del Seminari Autòmic de professors i professores de llengua catalana a Aragó

Edita:
Iniciativa Cultural de la Franja
Coordinació:
Pepa Nogués Furió
Pietro Cucalón Miñana
Disseny/impressió:
Terès & Antolín
Dip. Legal: TE-189-2016
tempsdescola@gmail.com

Editorial Jòvens, xarxes i llengua

En els últims anys, les xarxes socials han esdevingut un agent fonamental en el nostre dia a dia: han crescut fins a convertir-se en una part essencial de les persones i, en especial, dels jòvens.

Així, plataformes com Instagram, TikTok, Twitter, Whatsapp... han redefinit la manera en què les persones es comuniquen, comparteixen informació i interactuen entre elles. Aquest fet ha tingut un impacte en diversos aspectes de la societat, com ara la comunicació intrapersonal, el benestar psicològic o el comportament social. Com qualsevol altra eina, les xarxes i l'ús de la tecnologia tenen els seus beneficis, però també inconvenients que cal estudiar.

En aquest sentit, he realitzat una recerca amb l'objectiu principal d'analitzar l'impacte de les xarxes socials en la societat actual i quin pes hi té el català. En la metodologia s'hi han utilitzat tècniques quantitatives (un formulari) i qualitatives (debat). La mostra ha estat de 92 persones enquestades escollides a l'atzar entre el meu cercle d'amistats i companys d'universitat.

Tot i que els resultats els hem d'entendre de manera aproxi-

mada donat que no segueix amb rigor el mètode científic, mostren una sèrie de tendències que podrien ser preocupants.

En primer lloc, el català està en una clara decaïda d'ús que evidencia que les xarxes no ajuden a fomentar-la, ans al contrari. En segon lloc, destaca una elevada dependència dels dispositius mòbils i, malgrat els seus avantatges potencials com a eina de treball i font d'informació, la seua utilització majoritària està destinada a l'entreteniment.

Aquest ús podria tindre un impacte negatiu entre els jòvens que afectaria la seua salut mental.

Per a concloure, els resultats recalquen la necessitat d'una major consciència envers els riscos associats a les noves tecnologies, especialment en temes de privacitat, per tal de gaudir d'una societat sana amb salut mental, és a dir, per assolir el benestar comú.

Laia Martí

Alumna de Segunda Lengua: Catalán II, Grado de Filología Inglesa, Universidad de Zaragoza)

Projectes educatius Geniallly amb l'Elisa Beltrán

En aquest número us convidem a visitar la pàgina de Genially d'aquesta mestra d'infantil i primària i especialista de català: <https://view.genially.com/ws/mestracatala-lafanja>

També comparteix els seus materials a

instagram on té gairebé 1000 seguidors: @mestra.alafanja

Elisa, membre oficial de Sandbox Educación, fa anys que tragina amb aquesta eina digital per tal de crear o complementar les unitats didàctiques. Algunes són

en format "break out", com el geniallly de Sant Jordi, i es poden jugar directament en digital o descarregar i imprimir tots els materials i utilitzar cadenats que l'alumnat ha d'obrir per aconseguir arribar a la caixa del regal.

Miniprojectes

Com es diu a cada lloc? Llagost / Llagosta

Els alumnes i mestres dels centres ens han enviat les diferents maneres d'anomenar 'llagost' o 'llagosta' a cadascuna de les seues poblacions i també com ho diuen a casa seua.

A la comarca del Baix Aragó

Llangost a Aiguaviva de Bergantes.
Grill i llangosto a la Codonyera.
Grill i llangosta a la Torre de Vilella.
Llangosto a Bellmunt de Mesquí, la Canyada de Beric, la Ginebrosa, la Sorollera.

A la comarca del Baix Cinca

Llangost a Fraga, Mequinensa, Saidí.

A la comarca de la Llitera

Llangost a Tamarit de Llitera.

A la comarca del Matarranya

Llangosto a Beseit, Fondespatla, Fórnols, la Freixneda, Massalió, Mont-roig de T., la Portellada, Ràfels, la Torre del Comte, Vall-de-roures, la Vall del Tormo, Valljunquera.
Llangosto a Arenys de Lledó, Calaceit, Lledó d'Algars i Queretes.

A la comarca del Baix Aragó/Casp

Llangost a Faió.
Samperico a Maella.
Llangosto a Favara, Nonasp.

A la comarca de la Ribagorça

Llangost a Peralta de la Sal, Tolba.
Llangostre a la Pobla de Roda.
Saltic a les Paüls.
Paltigana a Cerler.

Altres territoris

Llangostí a Amposta, València.
Llangost a Lleida.
Llangostre a Morella, Sorita del M.
Llagosta a Girona.
Llagost a Palma de Mallorca.
Pallagusti a Perpinyà.

Notícies

Dos centres d'Aragó participen en el concurs literari Amic-Ficcions

L'IES Joaquín Torres de Mequinensa i l'IES Bajo Aragón de Fraga han participat en la 17a edició d'aquest concurs escolar que consisteix a escriure una novel·la curta. En total s'hi han presentat 4705 jòvens que han escrit 2344 històries que partien d'un principi ja donat. Els dels centres aragonesos opten al premi a la Millor Història d'Aragó i, per què no, a la millor de tot el territori catalanoparlant. Al maig s'organitzarà la gala de lliurament dels premis. Desitgem molta sort a tots els participants!

(A la contraportada podreu llegir el començament de dos de les històries)

Curs de formació per al professorat de català

El Departament de Català de l'EOI d'Alcanyís ha organitzat del 28 de març al 9 de maig i en format mixt (presencial/en línia), el curs amb el títol: La fonètica del català. De l'estàndard oral a les varietats locals. Aquesta temàtica complementa la de l'any anterior dedicada al registre escrit.

Una de les activitats destacades serà la presentació del fons de l'arxiu de literatura oral Lo Molinar que es pot consultar a la seu de l'arxiu Quílez a la Biblioteca Municipal d'Alcanyís. Anirà a càrrec de Carles Sancho, coautor de l'obra, i Pere Navarro, professor de filologia catalana de la Universitat Rovira i Virgili que ha realitzat diversos estudis sobre el català de la Franja.

Sortides escolars

L'EOI Ignacio Luzán de Montsó visita Tarragona

El passat 8 de març, Dia de la Dona, van organitzar una jornada de convivència en què van poder visitar la casa de la Festa, els monuments romans i una actuació del tradicional "Dames i Vells" amb un text sobre les dones. A més, van gaudir d'un passeig pel nucli antic i el conegut com a "Balcó del Mediterrani".

Viatge a Eivissa de l'EOI Alcañiz

Amb motiu de la Diada de les Illes Balears, el propassat 22 de febrer, una representació d'este centre van visitar l'illa. Van ser rebuts per l'Institut d'Estudis Eivissencs i per la tècnica de Patrimoni del Consell Insular. A més, van assistir a l'actuació "Illes per la cançó" amb glossadors de diferents indrets del territori catalanoparlant..

Celebracions

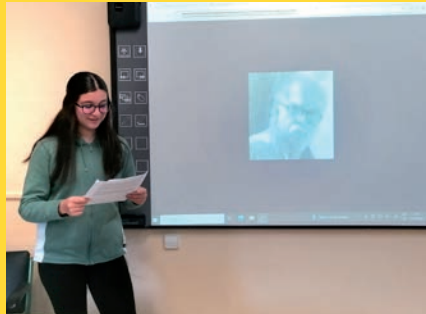
El Dia de la Llengua

IES Joaquín Torres (Mequinensa)

Vam organitzar diferents activitats: Els alumnes de 3r ESO van realitzar unes lectures expressives de fragments d'obres en català d'autors aragonesos. Van escollir diferents obres: el primer dia van començar amb Susanna Barquin, Mario Sasot i Josep Galán; i els següents recitals van ser amb textos de Josep Anton Chauvell, Mercè Ibarz i Jesús Moncada.

Per la seua part, 1r i 2n d'ESO van posar en marxa el projecte: Univers de Poesia, un Genially que ens ajuda a conèixer poemes aragonesos en català. Us en deixem la caràtula i el codi QR perquè hi entreu.

I, finalment, els alumnes de 4t estan creant un audiollibre per poder escoltar els contes de Jesús Moncada a *El cafè de la Granota*.

CRA Alifara

Les quatre localitats del CRA vam realitzar una activitat en la qual va participar tot l'alumnat al costat dels mestres. Després de reflexionar sobre què és la llengua materna i quines paraules ens agraden més de la nostra i perquè, van explicar el conte "La col·leccionista de paraules".

Aquesta història ens parla de la importància de les paraules, ja siguen boniques, magnífiques, divertides, boges,...eixes que serveixen per a combatre l'odi i la violència, la tristesa i la soledat i la falta de temps, per tal de riure junts i contemplar el miracle de la naturalesa.

Com a les paraules del conte, les nostres també van viatjar per les escoles, deixades caure des de l'alt d'un globus...

Dia de la Dona

Amb motiu del Dia de la Dona, l'EOI Alcañiz va realitzar un projecte interdepartamental en què cada alumne podia presentar una dona de l'entorn rural a destacar.

Aurora Folquer

L'Aurora Folquer va ser una de les dones pintores amb més èxit de la primera meitat del segle XX. Fou la primera maellana pintora que va tenir fama; encara que se la coneix poc, fins i tot al poble on va nàixer.

Primers anys

Va nàixer a Maella l'any 1888. El seu pare era el farmacèutic i la seua mare provenia de Catalunya. Quan era petita, ja va sentir-se atreta per l'art. Va ser alumna del professor Dionisio Lausén a Saragossa, director de l'Escola d'Arts i Indústries.

Anys de formació

És l'any 1912 quan s'instal·la a Barcelona. Allí assisteix a les classes de l'Escola d'Art Galí. Al cap de poc temps d'arribar, ja es van publicar articles a les revistes sobre ella. L'any 1913 va exposar la seua obra; una exposició en solitari a les Galeries Dalmau. El diari La Vanguardia ja va parlar d'ella.

Vida familiar

El mateix any de la seua 1a exposició, el 1913, es va casar amb Josep Timoneda. Va tenir un fill l'any 1914, Honorio, que va ser director de l'Orquestra Simfònica Catalonia i pintor com la seua mare, però amb menys èxit.

Acompanyament

Durant tota la seua carrera artística es va deixar acompanyar pel galerista Josep Dalmau. Ell va invertir en pintors joves de l'època com ara Miró o Dalí. Sempre va tenir el suport del seu mestre català, Francesc Galí.

David Andreu, B2.2 català

(FONT: Basat en el text de Carme Ferrer Vega)

Literatures

Capítol 1: Un regal sorpresa

No sabia, llavors, que m'impresionaria tant veure un home plorar. Només n'havia vist algun a les pel·lícules. (...) I és que no acostumem a veure als homes plorar, sempre són les dones les "delicades", i per això vaig sentir que el que em volia dir era una cosa greu.

Va començar a parlar, a poc a poc.

—Sento molt ser jo qui et digui això. -Em vaig quedar encara més preocupada.

—Àngel, està tot bé?

—El teu germà ha tingut un accident.

1 dia abans de l'accident

—Laia farem tard! -La pesada de la meua mare m'estava donant pressa.

—Ja vaig mama, un moment que agafo la carta.

Era el 18è aniversari del meu germà, Joan. Havíem quedat per fer-li un dinar sorpresa amb tota la família. L'Àngel i el Marc, els seus millors amics, i la meua millor amiga, que és la seva nòvia, també hi eren.

Vam decidir regalar-li un cotxe per poder conduir-lo quan tingués el carnet. Jo, a correcuita, li vaig fer una carta per posar-lo en context sobre el regal. Serà el millor regal que hagi tingut mai.

Mentre ell feia les pràctiques del cotxe, no-

saltres ho preparàvem tot. Vam estar una hora decorant-lo perquè sortís perfecte. Vam apagar les llums i quan va entrar vam cridar tots: SORPRESA. Volíem que fos un dia especial per a ell. El dinar estava boníssim i el Joan molt content. Estava sortint tot de meravella.

Després del pastís, que estava també molt bo, va ser quan li vam donar el fantàstic regal. La clau del cotxe estava a una caixeta petita, no s'ho esperava. En obrir-la es va quedar sorprès. Va anar corrent a abraçar els nostres pares i després vam anar al garatge per veure'l. No era un cotxe de luxe però per a la seva edat estava molt bé.

A la nit va anar a celebrar-ho amb la colla d'amics. No va arribar tard a casa perquè l'endemà tenia l'examen del cotxe.

El dia de l'accident

El Joan es va despertar aviat per fer les últimes pràctiques, per estar preparat per a l'examen. Quan jo em vaig aixecar ja no estava a casa. Estava molt nerviosa per com li aniria.

Era la una i vaig sentir el soroll d'un cotxe. Eren el meu pare i ell...

Grup Iria i Marina

IES Joaquín Torres de Mequinensa

Fragment de la novel·la **Entre el dolor i l'amor**, presentada a la 17a edició del concurs Amic-Ficcions (2025). Inspirada en el començament de la novel·la **Com un batec en un micròfon** (Clara Queraltó). Podeu llegir la història completa i la resta de les presentades des del mateix institut a: <https://www.amicficcions.cat/detail.php?id=57800>

Capítol 1: Dotze més un

Realment, no sé si vull ser aquí. Per molt que m'hagi fet la valenta i confiada tot aquest temps, una tènue gota de suor fred va fer el seu trajecte pel meu front. Estic posant la meua vida en joc per donar-los vida de nou als somnis marcets de dues persones... Les dues persones més importants de la meua vida.

El gran portal de granit es va obrir davant del meu pas i em va permetre contemplar una imatge que ja tenia prèviament visualitzada. Vaig néixer aquí, i vaig passar gran part de la meua infància en aquesta casa, si és que se li pot anomenar així ara.

Un ampli camp de batalla il·luminat per desenes de torxes, en qüestió de minuts, es convertiria en la fosca tomba de molts. Creuo la mirada amb diversos aspirants recordant-me una vegada més que tots nosaltres compartim el mateix objectiu: sobreviure per ser mereixedors d'un drac.

El portal es va tancar, i una espècie de xiulet va fer ressò per tot el camp, ja no hi havia marxa enrere, l'infern acabava de prendre les seves flames. Les torxes van exhalar el seu últim alè de llum deixant-li el protagonisme a la foscor. Vaig treure de la meua motxilla un punyal per defensar-me, em poso en posició d'atac i avanço cautelosament uns passos... Els crits i laments ressonaven al meu interior, en qualsevol moment em tocava patir-ho també... I tal com si l'hagués conjurat, vaig sentir un cos abalançar-se sobre mi, una criatura de pell freda anava directa a la meua gola intentant llevar-me la vida, sense pensar-s'ho dues vegades li vaig clavar el punyal i es va esfumar.

No era més que una ombra mortífera...

Grup Anfel

IES Bajo Cinca de Fraga

Fragment de la novel·la **Ales de sang**, presentada a la XVII edició del concurs Amic-Ficcions (2025). Inspirada en el començament de la novel·la **Ales de sang** (Rebecca Yarros). Podeu llegir la història completa i la resta de les presentades per aquest centre a: <https://www.amicficcions.cat/detail.php?id=58692>

Centres aragonesos on s'ensenya català

Ribagorça Oriental

CPI de Benavarri, CEIP d'Areny i CEIP de Montanui

CRA La Llitera

Albelda, Alcampell, Castellonroi, Estopanyà

CRA Altorricón (La Llitera)

El Torricó, Algaió, Vensilló

TAMARIT DE LLITERA (La Llitera)

CEIP San Miguel • IES La Llitera

SAIDÍ (Baix Cinca)

CEIP S. Juan Bautista • Aula de primer cicle d'ESO

CRA Ribera del Cinca

Torrent de Cinca, Vilella de Cinca, Miralsot, Litera

FRAGA (Baix Cinca)

CEIP María Moliner • CEIP Miguel Servet • CEIP San José de Calasanz • Colegio Santa Ana (concertat) • IES Bajo Cinca • IES Ramón J. Sender

MEQUINENSA (Baix Cinca)

CEIP Mª Quintana • IES Joaquín Torres

FAIÓ (Baix Aragó-Casp)

CEIP Ntr.^a Sr.ª Del Pilar

CRA Dos Aguas (Baix Aragó-Casp)

Favara, Nonasp

MAELLA (Baix Aragó-Casp)

CEIP Virgen del Portal
IES Baix Matarranya

CRA Matarranya (Matarranya)

Calaceit, Massalió, la Vall del Tormo

CRA Algars (Matarranya)

Queretes, Lledó d'Algars, Arenys de Lledó, Beseit

CRA Alifara (Matarranya)

La Freixneda, la Portellada, Ràfels, Valljunquera

VALL DE ROURES (Matarranya)

CEIP V. Ferrer Ramos • IES Matarraña

CRA Tastavins (Matarranya)

Pena-roja, Mont-roig, Fondespatla, la Sorollera

CRA Olea (Bajo Aragón/Maestrazgo)

Aiguaviva de Bergantes, la Ginebrosa, Bordón

EOI Ignacio Luzán

(Montsó, Cinca Medio)

EOI Fernando Lázaro Carreter

(Saragossa)

EOI Alcañiz (Alcanyís, Bajo Aragón)

Universidad de Zaragoza

Departamento de Lingüística y Literaturas Hispánicas.
Facultad de Filosofía y Letras